

DEVIZAS: KELIAS Į PANEVIŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Įvadas

Panerių memorialas - ypatingos tarptautinės reikšmės istorinis objektas. Tai vieta sulaukianti didelio Lietuvos bei užsienio lankytojų dėmesio, todėl svarbu sukurti naują, modernų, įsimintiną teritorijos architektūrinį sprendimą, turi būti skirtas deramas dėmesys pagarbiai aukų atminimui. Čia privalu pastatyti modernų muziejų, skirtą Paneriuose nukankintoms aukoms. Teritorijai būtini nauji architektūriniai sprendimai atgaivinsiantys lankytojų susidomėjimą memorialu.

Trumpa esamos situacijos analizė

Vienas įdomiausių memorialo teritorijos elementų - įsimintinas ir tik šiai vietai būdingas reljefas su dubens formos žmonių rankomis iškastomis duobėmis, kurias supa senas, ramus pušynas. Esantys geros būklės asfaltuoti takai funkcionaliai ir plastiškai įkomponuoti į parko erdvę, vingiuoja per tvarkingai nušienautas kalveles. Didelė teritorijos dalis nėra skirta ekspozicijai, slepiasi po lapuočiais medžiais ir krūmynais, nors istorinių įvykių metu čia dominavo pušys bei atviri smėlynai. Išlikę autentiški kuro duobių elementai šiuo metu nepakankamai eksponuoti. Prieš 29 metus architekto Jaunučio Makariūno sukurtas architektūrinis memorialo apipavidalinimas pasenęs tiek fizine tiek moraline prasme. Tuo metu buvo neteisingai interpretuoti istoriniai elementai. Pavyzdžiui, apskritimo formos granito monumentai klaidina žiūrovą sukurdami neteisingą įspūdį apie duobių dydį. Tikrieji kuro talpyklų matmenys buvo bent dvigubai didesni nei esantys apipavidalinimų apskritimai. Šiuo metu sudarytos galimybės vaikščioti ant aukų duobės, o tai menkina jų atminimą. Senieji architektūriniai sprendiniai butaforiški, nesukelia stipraus emocinio poveikio, konkuruoja su išlikusiu autentišku kraštovaizdžiu ir statinių elementais, kurie, mūsų manymu, turėtų būti esminė ekspozicijos ašis. Visiškai pamiršta senojo Gardino kelio dalis, kuri vedė į žudynių vietą. Kalėjimo duobės apipavidalinimas nykus, neatskleidžia viltingos ir romantiškai žavios kalinių pabėgimo istorijos. Trūksta takų, aikštelių, žudynių duobių apšvietimo, suoliukų bei informacinių stendų.

Dešinėje pusėje matomi autentiškos sienos likučiai.

Konkursinio darbo tikslas – atskleisti autentiškų memorialo istorinių statinių ir gamtinio reljefo vertingąsias savybes. Naujojo muziejaus pastato sprendiniai derinami prie plastiškų gamtinių ir geometrinių architektūrinių aplinkos formų. Muziejaus architektūrinė raiška siekta atspindėti skaudžius istorinius įvykius.

Naujasis Holokausto muziejus

Naujojo Holokausto muziejaus siluetas formuojamas iš aplinkai būdingų plastiškų formų (duobių apskritimai, takelių tinklas, gamtovaizdžio siluetai). Pastato fasadai kuria gaubto ekrano įvaizdį. Ekspozicija pradeda pastato išorėje, trinant ribą tarp vidinės ir išorinės muziejaus erdvės. Edukacinis žaidimas vyksta lankytojams atveriant apskritimo formos langines, po kuriomis slepiasi netikėti objektai bei nuotraukos, žadinantys smalsumą ir pažinimo norą. Pastato fasado sprendiniai siejami su legendine „Raudų siena“. Iluminatoriaus formos langeliams naudojamos rūdinto plieno medžiagos, kurios atmosferos poveikyje, reaguodamos su betonu ir varvėdamos fasadu kelia šiurpias emocijas, primena kruvinas praeities realijas (ašaros, šūvių žaizdos ir pan.).

Vidinė ekspozicijos erdvė persilieja per abu pastato lygius. Pirmo aukšto ekspozicijos dominantė – pro specialiai suformuotą langą matomas šio metu esantis betoninis užrašas „Panerių memorialas“. Plastiškas pastato tūrio siluetas simbolizuoja liepsnojančią Panerių laužą (ypač prietemoje įjungus grindinyje palei pastato fasadus įmontuotą spalvotą apšvietimą). Pagrindinis pastato įėjimas atgręžtas į centrinę memorialo dalį. Ties šia vieta kertasi du pagrindiniai keliai formuodami nedidelę aikštelę. Čia iškyla pastato tūrio dominantė, formuojanti teritorijos užstatymo aukščiausią tašką.

Automobilių vietų poreikis skaičiuojamas pagal kinoteatrų, konferencijų ir kapinių teritorijų normas: minimalus automobilių skaičius prie kapinių 20 automobilių, preliminarium 100 muziejaus lankytojų skaičiui – 8 automobilių ir dvi autobusų vietos.

Pastato techniniai – ekonominiai rodikliai

Užstatymo plotas 750 m²

Bendras plotas 570 m²

Pastato tūris 4500 m³

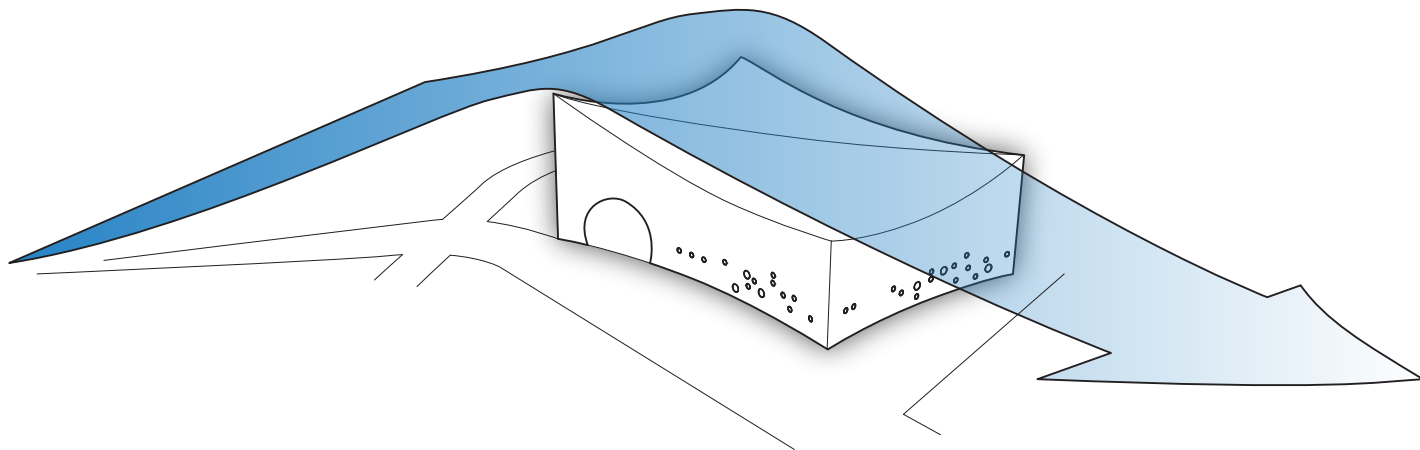
Pagalbinių patalpų plotas 105 m²

Pagrindinių patalpų plotas 630 m²

Automobilių stovėjimo vietų skaičius:

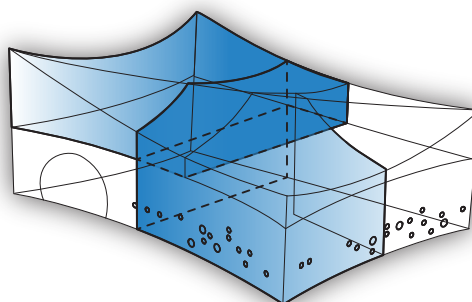
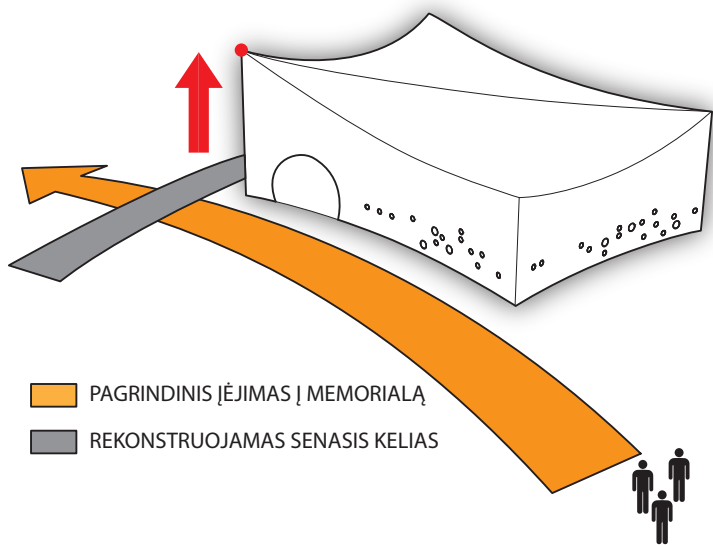
28 automobiliai

2 autobusai

PASTATO TŪRIO SCHEMA

EKSPOZICIJOS TŪRIO SCHEMA

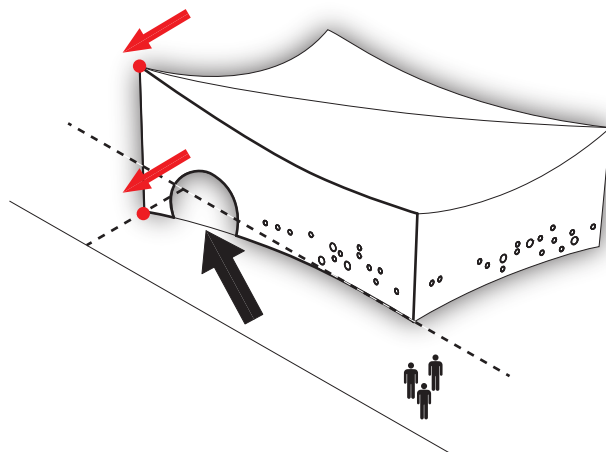
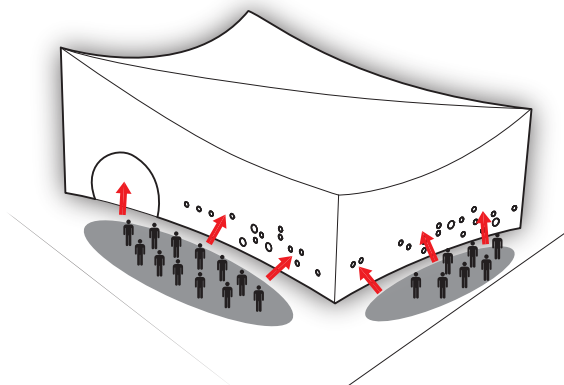

- PAGRINDINIS ĮĖJIMAS Į MEMORIALĄ
- REKONSTRUOJAMAS SENASIS KELIAS

- EKSPOZICINĖS ERDVĖS

LAUKO EKSPOZICIJOS SCHEMA

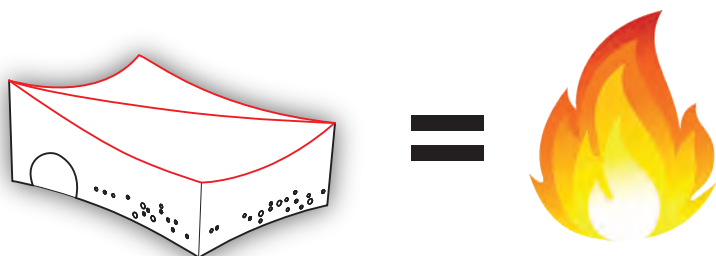
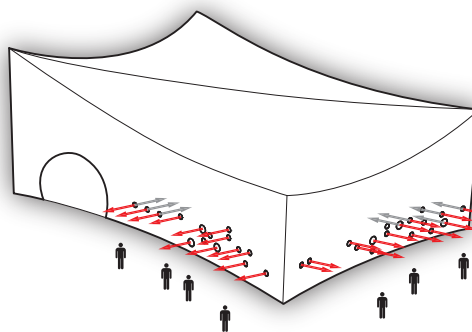
PAGRINDINIO ĮĖJIMO IDĖJINĖ SCHEMA

- LANKYTOJŲ SUSIBŪRIMO ERDVĖS

LAUKO EKSPOZICIJOS SCHEMA

PASTATO SILUETO IDĖJINĖ SCHEMA

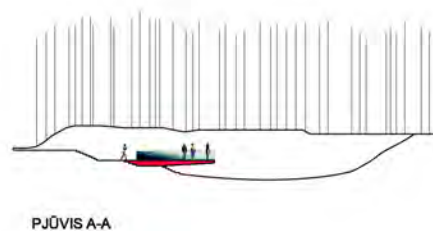
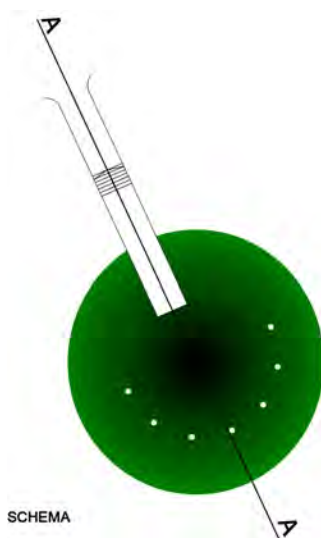

- LANGAS
- NUOTRAUKŲ IR DAIKTŲ EKSPOZICIJA

Žudynių duobės - „tiltas į nebūtį“

Žudynių duobės - tai įsimintinos formos žmogaus rankomis sukurti reljefo dariniai. Siūlome panaudoti šį išskirtinumą „išvalant“ jas nuo esamų apgriuvusių, klaidinančių granitinių paminklų, bei informacinių akmenų postamentų su rusiškais užrašais, paliekant tik autentiškus dubens formos šlaitus ir išlikusius kuro talpyklų elementus. Siekiant sukurti ypatingą emociją, konkursiniame projekte numatyta virš duobės sklendžianti apžvalgos aikštelė, nuo kurios įspūdingai atsiveria aukų duobė. Tiltas į niekur – metaforiška kelio į Panerius kulminacija. Taip labiau išreiškiama pagarba žuvusių atminimui. Konsolinė metalo konstrukcija būtų montuojama ant esamų laiptų, neardant esančio reljefo. Svarbiausiomis paminėtinų įvykių dienomis saulė vakarais leidžiasi anksti, todėl itin svarbus duobių apšvietimas. Čia siūlome įrengti po septynis tradicinių žydų kapų menoras simbolizuojančius šviestuvus.

Keliaujant memorialo takais nenutrūkstamą emocinę įtampą palaikytų tam tikrais atstumais įrengtos šviečiančios plytelės su istorinėmis ir šiuolaikinėmis fotografijomis. Nuotraukos primintų ir jungtų Vilniaus praeitį ir dabartį, senamiesčio pokyčius, žmonių istorijas.

Degintojų kalėjimas - vilties istorija.

Išsamūs archeologiniai tyrinėjimai sudaro galimybes atkurti aiškų buvusio degintojų kalėjimo vaizdą. Tai bene svariausias architektūriniu požiūriu istorinis statinys, esamame sklype. Pabėgimo iš kalėjimo istorija kontrastuoja su visais kitais skaudžiais Panerių įvykiais. Tai didelė pamoka ateities kartoms apie žmonių drąsą ir viltį. Atkuriant buvusio kalėjimo vaizdą, rekonstruojamas ir eksponuojamas autentiškas patalpų planavimas, slapto pabėgimo tunelio pradžia.

Degintojų kalėjimo schema.

Šis statinys skatintų lankytojų vaizduotę ir susidomėjimą Panerių praeities įvykiais. Įėjimas į kalėjimą numatytas naujais metaliniais laiptais, kurie aiškiai skirtųsi nuo atstatomų istorinių elementų, šalia laiptų numatytas keltuvus žmonėms su negalia. Aplink kalėjimą perimetru išdėstomi stulpai žymintys čia buvusią apsauginę tvorą. Statinio sienos iš pilkų lentų, stogas dengtas juodu toliumi. Formuojama pagrindinė apžvalgos aikštelė nuo senojo Gardino kelio pusės.

Iškilingų minėjimų aikštė - rimties erdvė.

Aikštės schema.

Aikštės išplėtimas planuojamas užpildant žalią plotą tarp esamų takų juodo betono danga. Siekiant sukurti dramatišką emocinį poveikį tamsi aikštės danga suskaidoma baltomis deformacinėmis siūlėmis. Juostų raštas atkartoja esamą plastišką takų tinklą, reljefo formas, taip pat

derinasi prie projektuojamo holokausto muziejaus silueto. Medžių salelės juosiamos rūdinto metalo lakštais. Senasis postamentas formuoja pakylą, ant kurios vyktų paminėjimų renginiai.

Panerių memorialo vartai

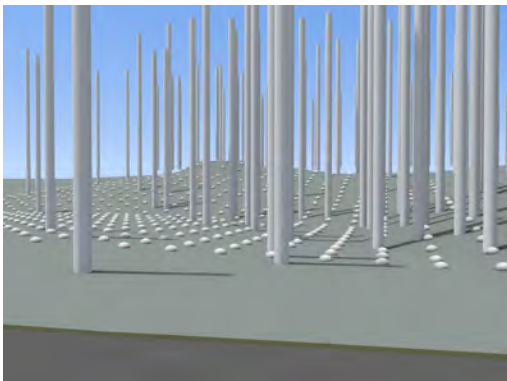
Šiaurinių vartų vieta.

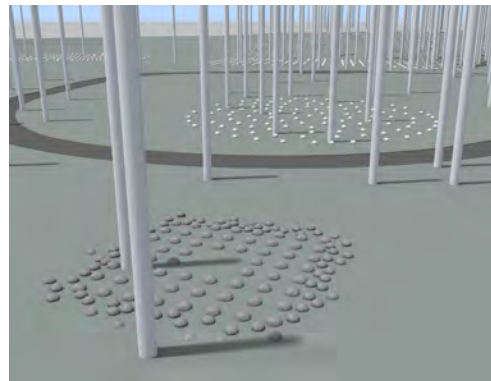
Rytinių vartų vieta, pagrindinis esamas įvažiavimas.

Senųjų vartų vietoje numatomi stačiakampio formos rūdinto plieno stulpai su užrašais. Geometrinių formų kompozicija žymi buvusius įvažiavimus, sąmoningai neimituojant buvusių pastatų ar tvoros detalių, apie kuriuos neišliko pakankamai istorinės medžiagos.

Deginimo duobių ir didžiųjų aukų duobių paminklai.

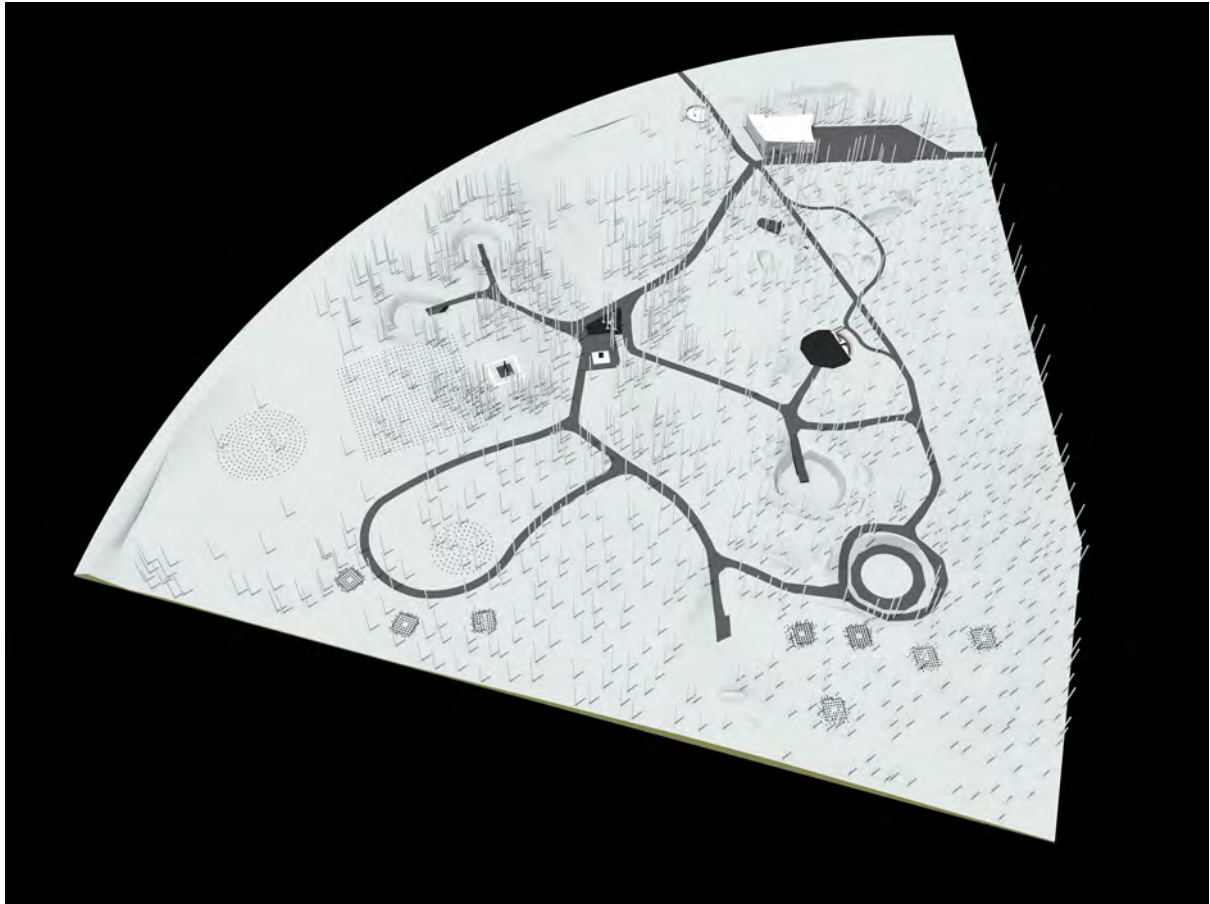

Didžiosios žudynių vietos paminklas.

Deginimo duobių paminklas.

Lapuočių medžiais ir krūmais apaugusioje teritorijoje slepiasi gan didelė teritorija su palaidojimo vietomis ir buvusiomis laužavietėmis. Konkursiniame projekte siūlome išnaudoti šias erdves ekspozicijai, nutiesiant naujus takus, bei įrengiant įsimintinus paminklus. Šią idėją padiktavo esamame muziejuje eksponuojami akmenukai su užrašytais vardais. Didžiosios žudynių duobės plote numatoma išdėstyti lauko riedulių ar betono rutulių kompoziciją. Ekspozicijos tikslas atspindėti masinį nusikaltimo charakterį. Deginimo laužų vietose numatyti tamsūs rutuliai, išdėlioti taip, kad būtų atspindėtas deginimo duobės dydis ir rąstų dėliojimo tvarka. Aplink šiuos paminklus siūlytume iškirsti menkaverčius krūmynus bei lapuočius medžius, paliekant kuo „sterilesnę“ aplinką, kuri būtų artima istorinių įvykių metu buvusiam gamtovaizdžiui.

Esamus paminklus būtina palikti, juos atverti šalinant krūmynus, įjungti į bendrą parko ekspoziciją. Senojo Gardino kelio atkarpą siūlome restauruoti, atidengiant istorinį akmenų grindinį, neišlikusias vietas reikėtų išgrįsti naujai, aiškiai atskiriant naujus sprendimus nuo istorinių sluoksnių. Esant finansinėms galimybėms, būtų tikslinga asfaltuotus takus perkloti ekologiškai švaria betono danga. Išvalius palaidojimo duobes nuo nevertingų želdinių šiaurinėje memorialo dalyje siūlome nutiesti naują betoninį takelį integruojant šią memorialo dalį į bendrą apžvalginį taką.